

Bokanmälningar

Kunskap och perspektiv i ekonomiska vetenskaper

Det finns många aspekter på ekonomin. Följaktligen har det uppstått flera akademiska discipliner som var och en specialiserat sig på en grupp av ekonomiska frågeställningar. Tillsammans utgör dessa discipliner mycket tunga inslag i den samhällsvetenskapliga forskningen och utbildningen, och helt utan kunskaper i ekonomi torde det vara svårt att alls bedriva samhällsvetenskaplig forskning.

Såvitt jag vet har det hittills saknats en jämförande, översiktlig sammanställning, där ämnesutvecklingen och forskningen inom de olika ekonomiämnena presenteras på ett läsbart sätt. *Kunskap och perspektiv i ekonomiska vetenskaper (Centrum för tvärvetenskapliga studier av människans villkor, Göteborgs universitet 1982, 110 s, 40 kr)* fyller därför ett behov.

Harald Dickson har skrivit inledningskapitlet, som dels handlar om huvudragen i det ekonomiska tänkandets utveckling sedan 1700-talet, dels innehåller en redogörelse för aktuella forskningsområden samt en beskrivning av hur forskningen institutionellt är organiserad i Sverige. Doktrinhistoriska översikter brukar ofta bli mycket komprimerade och sällan njutbara för andra än de som läst källskrifterna. Jag tycker dock att Dickson lyckas bättre, kanske därför att han snarare hänger upp framställningen på ett antal centrala

idéer (kretsloppet, marknadsmekanismen etc) än på de enskilda författarna.

Johan Lybecks kapitel heter "Några moderna teorier i nationalekonomin och deras konsekvenser för den ekonomiska politiken". Lybeck har själv sysslat med makroekonomi och ekonomisk politik och hade därför fått i uppgift att skriva om dessa viktiga delområden. Han lyckas onekligen på ett slående sätt få fram de viktiga poängerna. Jag tycker kanske att han till och med är alltför journalistisk och överdramatiserar de senaste årens teoriutveckling när han utfärdar följande varning: "Den som vill lära sig ämnet bör därför inte använda en lärobok i makroekonomi tryckt före ca 1978".

Eftersom Lybecks bidrag av utomstående kanske uppfattas som en presentation av nationalekonomins hela vidd hade det nog varit bra med ett kompletterande kapitel för att få med mer av vad som skett utanför den egentliga makro- och stabiliseringsteorin. En viss komplettering fås dock i *Harald Dicksons* katalogisering av olika forskningsområden, grundad på *Journal of Economic Literature*, samt i *Carl-Gustaf Ivarsons* kapitel om "radikal politisk ekonomi", som bl a har inslag om skillnader och likheter i marxistiska och icke-marxistiska synsätt.

Företagekonomin företräds av *Walter Goldberg*. Det var lite svårt att få

ordentligt grepp om hans klassificering av organisationer och om försöket till positionsbestämning av den företags-ekonomiska forskningsfronten i Sverige. Kapitlets pedagogiskt bästa avsnitt tycker jag utgörs av den inledande beskrivningen av ämnets utveckling och institutionella uppdelning.

Som nationalekonom är jag naturligtvis mest nyfiken på hur företrädare för andra ekonomiämnen ser på sin uppgift. Två av deras uppsatser var särskilt stimulerande att läsa. Den ena var *Claes-Göran Alvstams* om ekonomisk geografi. Alvstam ger en väldisponerad och lättillgänglig framställning av hur den ekonomiska geografin i Sverige vuxit fram från ursprungligen naturvetenskapligt grundade studier av fysiska resursers geografiska utbredning. Hans genomgång av de viktigaste forskningsområdena och deras utveckling leder stundom in på de klassiska forskningsresornas strapatser — i varje fall om man låter fantasin extrapolera en aning.

Den andra uppsatsen jag fann särskilt läsvärd är *Lars Herlitz* om ekonomisk historia. Det centrala — bitvis utmanande — i uppsatsen rör förhållandet mellan ekonomisk teori och historisk förändring. Med främst den neoklassiska traditionen i åtanke skriver han: "Härav följer ett egenartat asymmetriskt förhållande mellan teori och historia. Ekonomin är i sig själv historielös, konstituerad av axiomatiska samband oberoende av tid och rum. Teorin härom är helt oberoende av historisk erfarenhet men kan naturligtvis tillsammans med specificerade förutsättningar ingå i förklaringar av historisk erfarenhet. *Ekonomins historia* måste däremot bli 'omgivningarnas' historia, eftersom endast förändringar i omgivningarna skapar nya förutsättningar för ekonomin. Men till frågor om omgivningarnas förändringar lämnar teorin principiellt ingen vägledning; det har — åtminstone till helt nyligen — inte varit dess bord."

Det sista kapitlet är skrivet av *Karl-Erik Eriksson* och *Emin Tengström*. Det handlar om fysisk resursteori och hu-

manekologi, som är två nya ämnen vid Chalmers tekniska högskola och Göteborgs universitet. Dessa ämnen har inte vuxit fram genom delning av existerande ämnen, vilket annars har varit det vanligaste mönstret då nya discipliner uppstått. De är i stället frukten av tvärvetenskapliga strävanden.

I ämnesbeskrivningen finner vi att "fysisk resursteori är vetenskapen om fysiska resurser och om hur dessa omsätts i skilda system. Främst studeras geofysiska, ekologiska och samhällliga system samt delsystem därav. Dessa beskrivs och analyseras med matematiska och naturvetenskapliga metoder. Särskild uppmärksamhet ägnas *omsättningen av fysiska resurser i samhällliga system*. Denna studeras i relation till mänskliga behov, resurstillgångar och möjlig inpassning i de naturliga systemen."

I beskrivningen av humanekologi finner vi att "humanekologi är studiet av samspelet mellan människan och hennes totala omgivning. Främst studeras i) naturgivna förutsättningar för mänskliga samhällens liv, ii) traditioner, samhällsorganisation och teknik som tjänat till att upprätthålla dem och iii) strategier för deras fortlevnad och utveckling".

Båda ämnena är som synes mycket brett definierade och tycks inom sig kunna rymma flera äldre discipliner. Den utförda forskningen torde först så småningom ge ämnena deras faktiska innehåll. Det gäller särskilt fysisk resursteori, som inte förekommit vid något annat universitet. Blir satsningen framgångsrik kommer vi att få nya insikter om väsentliga sammanhang över ämnesgränserna som inte de äldre disciplinerna lyckats åskådliggöra. Blir den en flop lär vi få se försök till ekonomiska studier som är sämre än de som ekonomer utför, försök till sociologiska studier som är sämre än de som sociologer utför etc.

Sammanfattningsvis innehåller *Kunskap och perspektiv i ekonomiska vetenskaper* flera intressanta uppsatser. Läsare från olika ekonomiska discipliner får en uppfattning om vad kolleger från

andra grenar på samma träd sysslar med. Kanske kan boken också med behållning läsas av studenter på olika stadier. Den lär emellertid få mindre spridning än vad den förtjänar, efter-

som den inte givits ut på ett vanligt förlag utan direkt av Centrum för tvärvetenskap.

Docent *Bo Sandelin*
Göteborgs universitet